

Георги Карасимеонов, Милен Любенов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Година 11, брой 2
Април – Юни 2011

■ Политическата ситуация в страната ще става все по-динамична и напрегната с оглед приближаващите избори. Политическите партии вече се намират в предизборна кампания, въпреки че нейния официален старт ще започне през есента.

■ Продължаващата тенденция на спад в електоралната подкрепа за ГЕРБ прави предстоящите местни и президентски избори изключително важни за партията, тъй като до голяма степен ще покажат реалната подкрепа за управлението. Това обстоятелство прави ГЕРБ особено предпазлива по отношение на президентските избори. Номинацията на партията за президент ще стане ясна едва в началото на септември, което показва, че партията е изправена пред сериозна дилема при намирането на печеливша формула за участие в изборите.

■ Скандалното поведение на Атака през изминалите месеци потвърди прогнозите, че партията ще проведе една агресивна предизборна кампания. Действията пред джамията в София противоречат на основни демократични ценности и накърняват основни граждански права. С приближаването на изборите не са изключени и други провокации от страна на партията.

■ Президентските избори са от изключително значение за БСП – важен тест за бъдещето на партията и нейното ръководство. След загубата на парламентарните избори през 2009 г., сега БСП има възможност да покаже, че е партия, която отново може да получи доверието на избирателите.

Основната цел на БСП е ГЕРБ да не спечели президентските избори, поради което партията е готова на различни варианти в посока на намиране на печелившата формула за реализирането на тази задача.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	1
1. Политическата ситуация.....	2
2. Състояние и развитие на партийната система.....	6
2.1. Тенденции в дясното политическо пространство.....	6
2.1.1. ГЕРБ.....	6
2.1.2. Синята коалиция (СДС и ДСБ).....	7
2.1.3. Атака.....	8
2.1.4. РЗС.....	10
2.2. Тенденции в парламентарната опозиция.....	11
2.2.1. БСП.....	11
2.2.2. ДПС.....	12
3. Общественото мнение.....	13
4. Основни изводи и прогнози.....	14

1. Политическата ситуация

И през изминалите месеци главен приоритет за ГЕРБ и правителството бяха инфраструктурните проекти и строежите на пътища и магистрали. Многократно в своите изявления премиерът Борисов заявяваше, че това ще бъде основен приоритет на кабинета до края на неговия мандат. Само допреди година основен приоритет беше борбата с корупцията и организираната престъпност, проблем който продължава да стои на дневен ред.

Въпреки че Европейският парламент гласува приемането на България и Румъния в Шенген, перспективите за членство засега остават неясни. България изпълни техническите критерии, но остават проблемите свързани със сигурността, корупцията и борбата с организираната престъпност.

Независимо от препоръките в последния междинен доклад на Европейската комисия, че няма да бъдат толерирани непрозрачни назначения в съдебната власт, Висшия съдебен съвет (ВСС) направи поредното назначение, предизвикало недоволство. За шеф на най-големия съд в България – Софийски градски съд, беше назначена Владимир Янева, съдия с 4 години ефективен съдийски стаж, предпочетена пред съдийки с далеч по-голям опит и брой на решените дела.

Янева е близка с вътрешния министър Цветанов, затова мнозина видяха в назначението политически натиск от страна на управляващите.

Стана ясно още, че Янева е била съдия по знаковото делото за Софийски имоти, въпреки че е била в конфликт на интереси, тъй като нейният баща е закупил имоти от дружеството. Проверка на инспектората към ВСС доказа, че Янева е бавила неоснователно въпросното дело.

Назначението на Янева доведе до оставки във ВСС в знак на несъгласие и

до протести в съдийската общност. Засега Янева отказва да подаде оставка. Нейното назначение се обжалва пред Върховния административен съд.

През изминалите месеци ГЕРБ направи опит да намери подкрепа за промяна в конституцията, в която да бъде регламентирано, че само с решение на парламента с мнозинство от две трети ще е възможно приемането на бюджет с повече от 2% бюджетен дефицит. Тази идея обаче не се възприема, както от БСП и ДПС, така също и от ДСБ. За да бъде извършена промяна в конституцията е необходимо мнозинство от две трети.

Друг въпрос, който предизвика полемика сред партиите и обществото беше свързан с отзоваването на посланиците, които са сътрудничели на бившата Държавна сигурност. Този въпрос излезе на дневен ред в края на март, когато беше оповестен списъка за дипломатите, свързани с комунистическите тайни служби. Президентът Първанов отказа да отзове посланиците, поради което кабинетът реши този въпрос, като заобиколи президента, отзовавайки посланиците със заповеди за служебно пътуване до България. На тяхно място се назначават временно изпълняващи длъжността, за което не се изисква указ на президента.

В тази връзка беше и промяната в закона за дипломатическата служба, приет на първо четене в края на юни, в който се забранява бивши сътрудници на Държавна сигурност да заемат дипломатически постове. На това решение са противопоставиха от БСП, като заявиха, че ще сезират Конституционния съд.

Няколко събития през този период показваха, че в сектора на енергетиката има сериозни лобита, които се опитват да влияят на работата на правителството. Още в началото на април министърът на икономиката и енергетиката Трайчо Трайков се противопостави на решението на кабине-

та да замрази цените на горивата за срок от един месец. Това решение беше взето след масовите протести на граждани, заради повишаването на цените на горивата. Министър Трайков поиска от „Лукойл“, дружество в което държавата има дял, да предостави информация на правителството за своите производствени разходи, тъй като няма информация каква роля имат те в определянето на цените за бензина и дизела. Това изявление на министъра срещна острата реакция на премиера Борисов, който разкритикува Трайков за това, че тази информация би следвало да е публична за кабинета, тъй като държавата има свой представител в дружеството. Публична тайна са приятелските отношения на Борисов с директора на „Лукойл“, Валентин Златев, ето защо мнозина видяха в реакцията на премиера намеса от страна Златев.

Темата с горивата беше дискутирана и от основните политически партии в страната. От БСП заявиха, че държавата трябва да се намеси по-сериозно в регулирането на пазара на горивата, тъй като от сегашната ситуация най-потърпевши са обикновените потребители. Лидерът на ДСБ, Иван Костов, обърна внимание на монополното положение в този сектор. Той определи „Лукойл“ като една от монополните структури, която задушава конкуренцията и гони чуждестранните инвеститори от България. Според него само „Лукойл“ има нужните акцизни складове за съхранение на внесени течни горива, което прави практически невъзможно внасянето на тази стока и продаването ѝ на конкурентни цени.

В действителност „Лукойл“ се явява практически монополист на пазара, тъй като държи най-голям дял на пазара на горивата в България. Негови конкуренти са по-малки фирми вносители. По този начин цените на бензина и дизела в България са далеч по-високи от редица европейски държави.

Темата с построяването на АЕЦ „Белене“ беше една от актуалните и през изминалото тримесечие и стана повод за сблъсъци в правителството. Министър Трайков обвини изпълнителния директор на Националната електрическа компания (НЕК) Красимир Първанов, че е подписал споразумение за АЕЦ „Белене“ с руската страна, касаещо удължаване на преговорите с три месеца, като е направена препоръка, че след изтичане на този срок преговорите трябва да завършват с парафиране на сделката. Трайков заяви, че Първанов е извършил това след неговата изрична забрана. Впоследствие се оказа, че министърът на финансите Симеон Дянков е дал разрешение на Първанов за подписване на споразумението. Стана ясно, че това споразумение няма задължаващ характер за подписване на окончателен договор с руската страна. Създалата се ситуация обаче показва, че липсва комуникация между отделните министри в правителството, като не са ясни отговорностите, които те имат по отношение на конкретни политики и ресори. От друга страна се наблюдава все по-голяма изолация на министър Трайков, като част от неговите отговорности се прехвърлят на Симеон Дянков. В крайна сметка Красимир Първанов беше уволнен след решение на Българския енергиен холдинг.

По отношение на Белене премиерът Борисов заяви, че проектът ще се реализира само, ако цената на тока, по която ще се продава за износ е изгодна за държавата. Експерти по темата обаче са категорични, че токът не може да се продава на печалба, тъй като, за да стане това цената трябва да бъде 10-12 евро-цента на киловатчас. От друга страна, по данни на български експерти страната не се нуждае от изграждане на такива мощности. Според тях, зад този проект стоят лобистки интереси, които не отговарят на българските национални интереси.

Правителството подписа договор с консултантската група HSBC, която трябва да анализира дали проектът „Белене“ е икономически ефективен. От правителството заявиха, че крайното решение за съдбата на проекта ще бъде взето въз основа на заключението на консултанта.

По всичко личи, че стратегията на кабинета е да протака във времето проекта, докато излязат новите изисквания за безопасност на ЕС. Тогава страната ще има основание да откаже проекта, без да има опасност да изгуби евентуален арбитраж и да плаща компенсации на руската страна. Така например кабинетът поиска ново замразяване на преговорите по проекта за три месеца след 30 юни, за да може британската банка HSBC, да приключи с експертизите си.

През това тримесечие бяха направени редица промени в правителството. Министърът на транспорта Александър Цветков подаде оставка, като изтъкна лични причини. В същото време обаче тази оставка беше очаквана и се обсъждаше в публичното пространство от няколко месеца. Сред причините са изключително тежкото финансово положение на Българските държавни железници, а така също и слабото усвояване на средствата от европейските фондове по програмата „Транспорт“. Мястото на Цветков зае депутатът от ГЕРБ, Ивайло Московски. Това назначение беше подкрепено само от депутатите на ГЕРБ и Атака.

Едно от най-проблемните министерства с най-много промени от началото на мандата на правителството продължава да бъде министерството на здравеопазването. Там беше извършена поредната смяна - зам.-министър Михаил Зортев подаде оставка. Въпреки всички направени досега промени, проблемите в здравеопазването остават, а реформите се забавят във времето.

С поста си се раздели и зам.-министърът на икономиката и енергетиката Марий Косев, отговарящ за сектора на енергетиката. Косев ще се запомни като един от най-големите скептици на проекта Белене, а така също и с позицията си, че България не трябва да се обвързва с дългосрочни договори с Газпром. Марий Косев първи потвърди официално, че шефът на „Лукойл България“ Валентин Златев е участвал в преговорите по АЕЦ „Белене“ в Москва, като консултант на „Росатом“. Отстраненият зам.-министър коментира, че е възможно отстраняването му да е свързано с проекта „Белене“ и предположи, че е засегнал определени интереси в енергетиката. Официалните мотиви за смяната обаче са съвсем различни. Според министър Трайчо Трайков Марий Косев е бил по-скоро експерт, а за поста, който заема е необходимо политическо лице. На мястото на Марий Косев бе назначен депутатът от ГЕРБ, Делян Добрев.

Уволнен беше и директорът на Националния осигурителен институт, Христина Митрева, заради слабата събираемост на осигуровките. Финансовият министър Дянков заяви, че е възможна и смяната на директора на Националната агенция за приходите (НАП) Красимир Стефанов, ако не се подобри работата на агенцията. За сега с постовете си се разделиха няколко директори на регионалните подразделения на НАП, включително в София.

Въпреки направените промени проблемите в секторите образование, здравеопазване, земеделие остават. Според експерти слабото усвояване на средствата от еврофондовете едва ли може да се реши в средносрочен план, тъй като е видно, че страната няма нужните знания и капацитет за това. Продължават фалитите на фирми, като нараства тяхната задлъжнялост. Най-голям процент от необслужваните кредити към банките са от страна на бизнеса. През това тримесечие

бяха отчетени нива на безработица от 12%, въпреки че традиционно през летния сезон, заради сезонната работа, безработицата намалява.

Въпреки тези проблеми банковата система остава стабилна, страната има един от най-ниските в Европа външни дългове и нисък бюджетен дефицит.

Това обаче не намалява критиките на опозицията към правителството. В средата на юни БСП и ДПС внесоха вот на недоверие към правителството за провал на антикризисните мерки. Очаквано, вотът на недоверие беше отхвърлен с гласовете на 124 народни представители от ГЕРБ и независими депутати, които преди това бяха част от парламентарните групи на РЗС, Атака и ДПС. Представителите на Синята коалиция и Атака не участваха в гласуването. Вотът на недоверие показва, че ГЕРБ вече на практика има самостоятелно мнозинство, тъй като може да разчита на подкрепата на независимите депутати. Това променя политическата ситуация в страната и вероятно ще има по-дълготрайни последици за характера на взаимоотношенията между основните парламентарно представени партии.

Дебатите около вота минаха бързо и със слаба активност, като премиерът Борисов не присъства в залата, без да има уважителна причина за това. На въпрос на журналисти, защо не е отишъл в Народно събрание Борисов отговори „че не са му приятни да ги гледа“, визирайки депутатите от опозицията. Политически наблюдатели определиха това поведение като неуважение към българския парламент.

В края на юни кабинетът взе решение да увеличи минималната работна заплата от 240 на 270 лева от 1 септември т.г. Опозицията определи тази мярка като закъсняла и като предизборен ход на управляващите.

Изборният кодекс отново излезе на дневен ред след като Конституционният

съд обяви за противоконституционни няколко негови текста. Това стана след сезирането му от страна на депутатите на БСП и ДПС. Така например се отменя текстът, според който общинските съветници и кметовете могат да се избират само от български граждани, живели през последните 12 месеца в съответното населено място. Отпада и условието за 12 месеца уседналост за всеки жител на държава-членка на ЕС, който не е български гражданин, да избира общински съветници и кметове. Обявено за противоконституционно е и изискването кандидатите за евродепутати да са живели през последните две години преди изборите в България или в друга държава-членка на ЕС. Отменен беше и текстът за експерименталното електронно гласуване, което се предвиждаше за първи път на предстоящите избори през есента. Сред противоконституционните текстове са и тези, които предвиждат намаляване на броя на общинските съветници, както и това, че общински съветник, напуснал или изключен от група, става независим общински съветник и не може да бъде приет за член на друга група.

В средата на юни бе взето решение изборите за президент и местни органи на властта да се проведат на 23 октомври.

През юни бившият еврокомисар Мелена Кунева обяви, че ще се кандидатира за президент. Нейната кандидатура беше издигната от инициативен комитет, в който участват популярни личности и политици. Кунева заяви, че няма да търси партийна подкрепа, а ще разчита на българските избиратели. Въпреки че през последните години тя беше тясно свързана с НДСВ, сега прави опит да представи себе си като надпартиен кандидат. В екипа на Кунева влизат и дейци, свързани с НДСВ. Подкрепа за нейната кандидатура даде и бившия лидер на НДСВ, Симеон Сакскобургготски.

Въпреки че изборите приближават все още не са известни кандидатите за прези-

дент на двете най-големи партии – ГЕРБ и БСП. Това показва, че залогът на тези избори ще бъде голям, въпреки че по конституцията президента има по-скоро представителни функции.

2. Състояние и развитие на партийната система

Развитието на партийната система през следващите месеци ще се определя от електоралната конкуренция между основните партии в страната с оглед приближаващите местни и президентски избори. Стратегиите на партиите за конкуренция и сътрудничество, които ще оформят характера на изборите, могат да очертаят бъдещите модели на взаимодействие между тях на национално ниво.

2.1. Тенденции в дясното политическо пространство

С приближаването на изборите отношенията в дясното политическо пространство стават силно конкурентни. Желанието на по-малките десни партии за еманципация от ГЕРБ, ги прави особено критични към управлението. За първи път от началото на мандата на правителството се наблюдава изостряне в отношенията между доскорошния най-верен съюзник на ГЕРБ – Атака и управляващите.

2.1.1. ГЕРБ

Основната дилема пред ГЕРБ във вътрешнопартиен план продължава да бъде номинацията на партията за президентските избори. През изминалото тримесечие този въпрос така и не беше решен и стана обект на различни коментари и спекулации. Дълго време името на премиера Бойко Борисов беше едно от най-често обсъжданите в публичното пространство. Повод за това стана едно изявление пред медиите на вицепремиера Цветан Цвета-

нов, който заяви, че Бойко Борисов е една от обсъжданите кандидатури вътре в партията. Самият Борисов първоначално заяви, че е нормално като лидер на партията неговата кандидатура да е сред възможните номинации.

По конституцията българският президент има ограничена власт. В този смисъл кандидатурата на премиера Борисов, лидер на най-голямата партия в страната, която има солидно парламентарно мнозинство не изглежда оправдана. Мнозина окачествиха това като бягство от отговорностите на управлението. В същото време кандидатурата на Борисов носи много рискове за ГЕРБ във вътрешнопартиен план и при двата възможни сценария – при победа и загуба на изборите. В ситуация, при която Борисов спечели изборите за президент, това би могло да означава неминуеми сътресения в партията и правителството. Ако Борисов загуби изборите, това би отворило път за предсрочни парламентарни избори.

Тези възможности са анализирани в ГЕРБ и партията изглежда се отказва от този рискован вариант. В началото на юни Бойко Борисов направи изявление, с което обяви, че няма да се кандидатира за президент. Изглежда ГЕРБ ще заложат на по-широко приемлива, надпартийна кандидатура.

Засега все още няма яснота дори по отношение на възможните номинации. В края на юни Борисов каза, че вече е решил кой ще бъде кандидат-президентът на ГЕРБ, но ще обяви кандидатурата на партията в началото на септември. Сред възможните кандидати е министъра с най-висок рейтинг, Росен Плевнелиев. Той обаче засега отказва да потвърди, че е сред обсъжданите кандидатури.

ГЕРБ заяви, че за партията по-важни са местните избори, и техните усилия ще бъдат насочени в тази посока. Кандидатурите на партията ще станат ясни до края

на юли. Бойко Бориосов вече потвърди, че в София кандидат на ГЕРБ ще бъде настоящият кмет, Йорданка Фандъкова.

2.1.2. Синята коалиция (СДС и ДСБ)

Изминалото тримесечие мина под знака на предизборната надпревара между СДС и ДСБ с оглед проведените вътрешни избори, които трябваше да определят общите кандидатури на двете партии за президент и кмет на София.

СДС и ДСБ постигнаха съгласие кандидатът за президент на Синята коалиция да бъде определен на открити избори, на които могат да гласуват всички избиратели. Кандидатурата за кмет на София бе определена на вътрешни избори, в които участваха регистрираните членове и симпатизанти на двете партии.

Кандидатурата на ДСБ за президентските избори беше Светослав Малинов – евродепутат в групата на ЕНП, политолог и университетски преподавател. Националният съвет на СДС от своя страна издигна зам.-председателят на партията, Румен Христов. Той победи след тайно гласуване евродепутатът Надежда Нейнски, бивш министър на външните работи в кабинета на Иван Костов (1997-2001).

Румен Христов е бивш заместник-министър на земеделието в кабинета на Любен Беров (1992-1994), министър на земеделието в служебните кабинети на Ренета Инджова и Стефан Софийански, съветник на президентите Жельо Желев и Петър Стоянов. Той беше основния опонент на Мартин Димитров по време на изборите за лидерския пост в СДС през 2009 година.

Тогава неговите противници го обвиняваха за връзки с ДПС. Мартин Димитров, който сега твърдо застана зад Румен Христов, също използваше тези подозрения по време на своята кампания за лидерския пост преди две години.

В основата на тези нападки стоеше факта, че Христов поддържаше по това

време много добри отношения с бившия главен секретар на СДС Пламен Радонов, който от своя страна е близък с депутата от ДПС, Христо Бисеров (бивш главен секретар на СДС в периода 1997-2000).

Именно заради съмненията за връзки на Румен Христов с ДПС, Надежда Нейнски окачестви резултатите като предрешени и не скри своето огорчение след номинацията. Нейнски заяви, че е „участвала в уреден мач“ на кръгове около ръководството на СДС и ДПС. Лидерът на СДС Мартин Димитров отхвърли обвиненията на Нейнски.

На вътрешните избори за кмет на София като опоненти застанаха кметът на столичния район Лозенец Прошко Прошков от ДСБ и Владимир Кисьов от СДС, съветник в Столичния общински съвет.

Кандидатурата на Прошков бе определена след като той спечели вътрешните избори сред членската маса на ДСБ в столицата. Негов опонент беше общинския съветник в София, Петър Москов.

Кандидатите имаха около месец за предизборна кампания. Съществуваха опасения в средите и на двете партии, че заради отворения характер на вота за президентската номинация е възможна намеса от други партии и организации.

На изборите гласуваха малко над 75 000 избиратели. Румен Христов беше определен за кандидат-президент на Синята коалиция след като получи 42 230. За Светослав Малинов гласуваха 33 532.

Изборите в София бяха спечелени убедително от Прошко Прошков.

В София Светослав Малинов получи с близо 7 хиляди гласа повече от своя опонент Румен Христов. Извън София, СДС отчете сравнително слаби резултати във Варна и Стара Загора. Като цяло в страната Христов спечели в 20 области, а Малинов в 8.

Тези резултати потвърдиха по-силните позиции на ДСБ в столицата и в някои

от големите градове на страната. СДС от своя страна се представи по-добре в провинцията, най-вече поради по-добре организирани си структури. Въпреки това обаче двете партии продължават да бъдат с ограничени електорални ресурси. В този смисъл шансовете на Румен Христов в президентските избори са минимални.

Според Мартин Димитров предварителните избори са показали задоволителен резултат. Пред Националния съвет на СДС той отчете, че потенциалът на Синята коалиция на очакваните парламентарни избори е над 300 000 избиратели.

В следващите месеци ще бъдат определени кандидатите за кметове на Синята коалиция и в останалите региони на страната. Двете партии ще предоставят възможност на структурите си по места да решават, както начина на коалиране, така и номинирането на кандидатите за кметове. В листите за общински съвети СДС и ДСБ ще имат по-равен брой кандидати. СДС излъчи своите кандидати за общински съветници на вътрешни избори в местните партийни организации. Местните организации на ДСБ ще направят това в следващия месец.

Въпреки че една от целите на Синята коалиция беше разширяване формата на коалицията с оглед местните избори, изглежда, че разнобоя в традиционната десница няма да бъде решен и на тези избори. Основание за този извод е фактът, че няколко десни извънпарламентарни сили създадоха политическо обединение - Общност на демократичните сили (ОДС). В структурата се включиха познати лица и партии – ССД на Стефан Софийански, Демократическата партия на Александър Праматарски, Гергьовден, Съюз "Радикали" на Евгений Бакърджиев. От новото обединение заявиха, че са избрали абривиатурата ОДС, защото времето на Обединените демократични сили са били най-успешни за десницата в България.

ОДС изглежда ще конкурира Синята коалиция за десните избиратели на изборите наесен, въпреки че беше отправен апел към СДС и ДСБ за издигане на общи кандидати на местните избори. По всичко личи обаче, че двете формации ще бъдат конкуренти. Така например в София бившият кмет на столицата Стефан Софийански бе обявен като кандидат за кмет, издигнат ОДС, където ще влезе в сблъсък с Прошко Прошков от Синята коалиция.

Въпреки че през последните месеци от Синята коалиция многократно заявяваха, че ще подкрепят вот на недоверие срещу правителството, ако е в областта на антикризисната политика, депутатите на СДС и ДСБ предпочетоха да напуснат пленарната зала на Народното събрание по време на гласуването на вота на недоверие внесен от БСП и ДПС. От Синята коалиция заявиха, че с този ход са показали, че еднакво се разграничават, както от управлението на ГЕРБ, така и от предишното управление на БСП и ДПС.

В тази връзка Мартин Димитров призова ДСБ да оттегли зам.-министрите си Евдокия Манева и Константин Димитров, тъй като Синята коалиция не трябвало да носи отговорност за това управление. От ДСБ заявиха, че Манева и Димитров са в правителството в качеството си на експерти и това не е свързано със санкция или подкрепа на партията, а израз на лично решение на двамата.

2.1.3. Атака

Редовната петъчна молитва в софийската джамия доведе до сблъсъци между ангажирани с Атака активисти и молещите се пред джамията мюсюлмани. До побоя се стига след като Атака бяха организирани протест пред джамията, на който присъстваше Волен Сидеров и други политици от партията. След побоя имаше мнозина пострадали, сред които и депутатка от Атака. Протестиращите разгониха моле-

щите се пред джамията мюсюлмани и запалиха религиозните им килимчета. По-сериозните инциденти бяха предотвратени след намесата на полицията.

Волен Сидеров обвини мюсюлманите, че са провокирали сблъсъците, тъй като са започнали да замерят с камъни протестиращите. Според него в джамията от години се проповядва радикален ислям и това е била причината Атака да излезе на улицата. Сидеров обвини полицията, че е арестувала само активисти на Атака и нито един мюсюлманин. Той дори заплаши вътрешния министър, че ако задържаните не бъдат освободени, ще поиска неговата оставка.

Конфликтът пред джамията в София доведе до незабавна реакция от страна на политическите партии, редица неправителствени организации и граждански структури, които остро заклеиха тази провокация. Твърди в критичния тон бяха още президентът Първанов и председателят на Народното събрание, Цецка Цачева. Народното събрание излезе с декларация, с която се осъждат тези действия. Декларацията беше подкрепена от всички депутати, с изключение на тези от Атака. Прокуратурата от своя страна започна проверка по случая. Някои политици и граждански организации отправиха призови за забрана на Атака, тъй като според българката конституция се забраняват организации и партии, които разпалват етническа омраза и напрежение и застрашават вътрешния ред в страната.

Сблъсъците пред джамията в София доведоха и до критична реакция от страна на правителството. Премиерът Борисов заяви, че подобни действия са недопустими и че правителството няма да бъде заложник на Атака, като търси нейната подкрепа на всяка цена. Тези събития доведоха до напрежение между доскорошните съюзници, като е твърде вероятно

противоречията между ГЕРБ и Атака да се задълбочат в следващите месеци.

Няколко събития през последния месец дават основания за такава прогноза. С гласовете на ГЕРБ беше отхвърлена кандидатурата на Сидеров за председателското място в Комисията за борба с корупцията в Народното събрание на мястото на досегашния ѝ председател – напусналия Атака, Валентин Николов. В ответна реакция Сидеров заяви, че с тези действия ГЕРБ са на път да загубят подкрепата на Атака. В доказателство на това, Атака напусна пленарната зала по време на гласуването на вота на недоверие към правителството. Все още е рано да се каже обаче дали с това се слага край на подкрепата на Атака за ГЕРБ. До голяма степен Волен Сидеров се ръководи от конюнктурни фактори, в основата на които стоят преди всичко тяснопартийни сметки, с оглед приближаващите избори. В същото време обаче ГЕРБ и правителството едва ли ще търсят подкрепата на Атака на всяка цена, тъй като могат да разчитат на гласовете на независимите депутати, които по всичко личи и занапред ще подкрепят правителството.

Събитията пред джамията могат да бъдат окачествени като опасна провокация на Атака. През изминалите години България показваше висока степен на толерантност към малцинствата и беше давана като един от примерите за страна, в която лисва етническо напрежение. Мнозина политици и анализатори определиха, че не само Атака, но и ДПС има интерес от подобни провокации, тъй като двете партии черпят легитимност от противопоставянето една на друга. Възможно е с приближаването на изборите Атака да засили провокациите и радикалния тон. Още няколко събития през изминалите месеци са ярко доказателство на това. Така например Волен Сидеров прекъсна вечерята на американския посланик в България, Джеймс Уорлик в столично заведение, връчвайки му лист хартия с на-

писана сума, която според Сидеров, САЩ трябва да платят на България за американските бази на нейна територия.

Скандалните действия на Атака не бяха посрещнати еднозначно от нейните народни представители. Депутатите Валентин Николов, Кирил Гумнеров и Огнян Пейчев напуснаха парламентарната група на партията. С тази стъпка те заявиха, че се разграничават от действията на Атака, които са „недопустими за цивилизована страна“ и обясниха, че напускането на групата е дълго обмисляно решение.

След напускането си, тримата депутати изнесоха информация, която отдавна се тиражираше в публичното пространство, но до този момент така и не бе потвърдена. Депутатите обявиха, че малко преди парламентарните избори през 2009 г. кандидатите за депутати на партията са подписвали договори за поръчителство по кредити в размер на 150 000 евро за пет компании, регистрирани на Сейшелските острови.

Валентин Николов заяви, че е бил подведен да подпише документ, за който му е било обяснено, че няма юридическа стойност. Той уточни, че документите са били подписани в централата на партията на 12 юни 2009 г. - ден преди да бъдат готови листите за парламентарните избори с кандидатите на Атака. Поставяйки подписите си под документа, всеки един от подписаните е станал гарант за теглен кредит от 150 000 евро. По този начин депутатите на Атака са били държани като зложници на лидера и партийното ръководство. Думите на тримата депутати бяха потвърдени и от колегата им Стоян Иванов, който каза, че подобен документ е бил подписан не само от членовете на парламентарната група, но и от дейци, които са останали извън Народното събрание. Иванов уточни, че става дума за два договора – индивидуален и общ. Напусналите Атака депутати заявиха, че ще внесат тези данни в прокуратурата.

Освен това Николов, Гумнеров и Пейчев споделиха, че имат намерение през следващите месеци да основат нова партия.

2.1.4. РЗС

През изминалия период РЗС излезе от ползрението на общественото внимание. До голяма степен това се дължи на липсата на нова компрометираща информация за управляващите, с която партията на Яне Янев заливаше публичното пространство.

Във вътрешнопартиен план най-значимо събитие се явява издигането на зам.-председателя на партията Атанас Семов за кандидат-президент. Той беше избран единодушно на Четвъртия конгрес на партията в края на месец юни. Атанас Семов е един от основателите на РЗС, за кратко беше зам.-председател на 41-ото Народно събрание. След касиране на изборите от Конституционния съд на резултатите от 23 секции в Турция, той напусна парламента, тъй като настъпи преподреждане на мандатите за партиите. Семов преподава европейско право в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Конгресът на РЗС избра също така и кандидатите за кметове в някои областни градове на страната. Кандидатът за кмет на Велико Търново е депутатът Емил Василев, на Пловдив - Кирил Кирилов, на Русе - Пламен Цветков, на Стара Загора - Любомир Весов.

Кандидат-кметовете за някои от най-големите градове - София, Варна, Бургас, Благоевград ще бъдат обявени идния месец.

До края на юли ще бъдат обявени претенденти във всички общини, както и подгласникът на Семов за вицепрезидент.

На конгреса Яне Янев отново издигна идеята на партията за нова конституция. В неговото изказване пред конгреса се открито и някои чисто популистски послания, като например идеята за минимална пенсия от 500 лева, шоково увеличение

за заплатите и 50% съкращения в държавната администрация.

На партийния форум Янев за пореден път отправи нападки към управляващите, окачествявайки правителството на Борисов, като най-корумпираното в България след демократичните промени и свързано с организираната престъпност и мафията.

В края на месец юни от РЗС обявиха, че започват подписка за провеждане на нов вот на недоверие към кабинета, който ще бъде заради провала в борбата с корупцията и организираната престъпност.

2.2. Тенденции в парламентарната опозиция

БСП и ДПС внесоха съвместно искането за вот на недоверие към правителството. Двете партии имат редица общи опозиционни инициативи в Народното събрание. В същото време обаче все още няма яснота дали ще си сътрудничат по време на президентските избори. ДПС така и не дава сигнали, за своето поведение и стратегия за президентския вот. БСП от своя страна пък все още не е излъчила своя кандидат.

2.2.1. БСП

За БСП изборите за президент ще бъдат от изключително значение за бъдещата роля на партията в политическия живот на страната. Това са първите избори след загубата на парламентарните избори през 2009 г., които дават възможност на БСП да излезе от кризата, в която изпадна. Именно поради това изборите се превръщат в много важен тест за влиянието на партията и нейното ръководство. На този етап лидерът Станишев консолидира партията около себе си, но един негативен резултат за БСП на изборите може отново да извади на дневен ред въпроса за неговата оставка, към която опозицията в партията продължава да се стреми.

За БСП е важно да не допусне ГЕРБ да спечели президентските местни избори. След заседание на партийното ръководство в края на май, Сергей Станишев заяви, че в партията обмисляли да подкрепят кандидат, който ще успее да мобилизира максимален брой гласоподаватели. Поради това социалистите търсят широко приета, консенсусна фигура, която да е в състояние да получи подкрепата и на избирателите от други партии.

Влиятелни кръгове в БСП обаче настояват да бъде издигната ясна партийна кандидатура. В такъв случай обаче партията ще привлече само твърдото си ядро и по този начин шансовете за успех намаляват.

Кръгове в БСП обмислят подкрепа на Меглена Кунева - вариант, който изглежда допада и на лидера Станишев. Такъв вариант обаче няма да се хареса на твърдолинейните кръгове в партията, за които издигане на собствен кандидат е въпрос на престиж, а не на партийна стратегия. Всички тези дилеми показват, че в БСП предстои труден избор.

На този етап общинските организации на партията правят своите номинации, които вече са над 40. Това едва ли има някакво значение, тъй като крайното решение ще вземе политическия съвет и партийното ръководство. От БСП обявиха, че ще оповестят кандидатура си за президент на традиционния събор на връх Бузлуджа, който се организира ежегодно по случай създаването на партията.

Една от кандидатурите, които се обсъждаше – тази на едно от най-популярните лица в партията и страната като цяло Стефан Данаилов, вече не е на дневен ред, след като той самия обяви, че категорично отказва да се кандидатира. Сред обсъжданите кандидатури са още Пламен Орешарски, Петър Курумбашев, Янаки Стоилов.

Националният съвет на БСП утвърди кандидатите за кметове на 47 общини. Сред тях са Бургас, Пазарджик, Перник,

Благоевград, Горна Оряховица и Созопол, Гоце Делчев. Кандидат-кмет на БСП в Бургас ще бъде Павел Маринов, общински съветник в местния общински съвет. Кметът на Перник Росица Янакиева е номинирана за втори мандат, в Белене и Гоце Делчев също са номинирани досегашните кметове – Петър Дулев и Владимир Москов. Кандидатурата на партията за Благоевград е Емил Костадинов.

В Горна Оряховица е издигнат Георги Рачев – директор на транспортна фирма, а в Созопол – bankerът Тихомир Янакиев. Кандидатурата на БСП в Пазарджик ще бъде адвокатът Румен Петков.

Утвърждаването на тези имена доведе до вътрешни напрежения в партията. Така например възникнаха спорове около номинацията на Емил Костадинов за кмет на Благоевград, който не получи подкрепата на сегашния кмет Костадин Паскалев, инициатор на президентското движение АБВ.

Градската конференция на БСП-София определи кандидат-кмета на партията в София, Георги Кадиев, да бъде водач на листата за общински съветници.

Секретарят на БСП Евгений Узунов съобщи, че в средата на юли ще се проведат и други заседания на Националния съвет на партията, на които да бъдат утвърдени останалите кандидати за кметове.

2.2.2. ДПС

След изключването на Касим Дал от ДПС се стигна до още едно знаково изключване на политик от ръководството на партията – това на депутата Корман Исмаилов, бивш лидер за младежката организация.

Корман Исмаилов беше един от малкото политици от ДПС, които подкрепиха Касим Дал. Срещу отстраняването на Дал гласуваха и трима от представителите на изселниците в Турция. Това стана повод да бъде освободен и представителят на ДПС в Турция, Енвер Хатипоглу.

Формален повод за отстраняването на Исмаилов послужи участието му на срещата на Касим Дал със симпатизанти на ДПС в Търговище. Исмаилов не се съобрази с инструкциите на централното ръководство, представители на партията да не присъстват на организираните от Дал разговори. На срещата в Търговище Корман Исмаилов заяви, че ДПС се нуждае от сериозна реформа вътре в партията.

На заседанието на Централният съвет (ЦС) на партията, на което беше изключен, Исмаилов е представил декларация, която след това стана публично достояние. В нея се посочва, че ДПС има „спешна нужда от демократизиране и модернизирание“. Според Исмаилов партията днес е поцентрализирана и капсулирана, откогато и да било през последните десет години. Той смята, че ЦС се е превърнал в орган, който „предимно докладва организационни въпроси и приема формални решения“.

В своята декларация Исмаилов отправил изключително критични бележки към Ахмед Доган. Според него Доган не спазва устава и програмните документи на ДПС, уронва престижа на партията, а това, че не изпълнява задълженията си на народен представител, е довело до силно ерозиране на доверието не само към лидера, но и към партията като цяло. Исмаилов е на мнение, че Доган няма моралното право за нов мандат като председател на партията.

След сблъсъците пред софийската джамия от ДПС направиха предложение за промяна в Наказателния кодекс на страната, което предвижда лишаване от свобода от една до четири години и глоба от пет хиляди до десет хиляди лева, както и обществено порицание за престъпление срещу вероизповеданията. Мотивите на вносителите са, че в сегашния Наказателен кодекс текстовете са без минимален праг на наказанията.

Законопроектът ще бъде разгледан в Комисията по правни въпроси и в Комиси-

ята по правата на човека, вероизповеданията, жалбите и петициите на гражданите.

Ахмед Доган започна обиколка из страната с цел сплотяване на партийните редици. По време на едно от тези посещения Доган коментира темата с президентските избори, като направи поредното си провокативно обръщение, с което заяви, че без подкрепата на ДПС не може да бъде избран следващия президент на страната. В действителност през последните години изборът на президент до голяма степен се е решавал с подкрепата на ДПС, тъй като партията има твърд електорат, който мобилизира с добре отработената си клиентелна структура. В същото време обаче подобни изявление се посрещат критично от националистически формации като Атака например и по този начин се изостря още повече политическия диалог в страната.

Засега не е ясно обаче каква стратегия ще предприеме ДПС на тези избори, като е възможно и да излъчи своя кандидатура, така както направи през 2001 г., когато беше номинирана Ренета Инджова, а на евентуален балотаж да реши кого да подкрепи съобразно политическата конюнктура.

3. Общественото мнение

През изминалото тримесечие продължава тенденцията на спад в доверието към правителството на ГЕРБ и към премиера Борисов. Това показват данните от национално представително проучване на социологическа агенция Алфа Рисърч, проведено в края на май.

Положителните оценки за премиера намаляват с 5% (40% през февруари, 35% в края на май), а отрицателните се увеличават с 6% до 35% в края на май. Нагласите на гражданите на евентуални парламентарни избори също показват промяна.

ГЕРБ продължава да губи електорална подкрепа, но остава първа политическа

сила с 24% одобрение (26% през февруари). БСП стабилизира и дори леко подобрява позициите си - от 16.6% през февруари до 17.5% в края на май. Скандалите в ДПС, последвани от изключването на Касим Дал и Корман Исмаилов водят до намаляване на подкрепата за ДПС - от 4.9% на 4.3%. Синята коалиция запазва своите позиции, като има лек ръст в доверието - от 3.4% през февруари на 3.9% в края на май. Атака запазва дела си от 2.5%, което показва, че партията е на границата на преминаване на избирателната бариера.

Проучването на Алфа рисърч показва значим ръст на евентуален вот в полза на „друга партия“, който достига 9.8% от всички избиратели. Изглежда това е свързано с желанието на тези избиратели да дадат своята подкрепа за нови политически субекти с цел търсене на политическа алтернатива на управлението.

Продължава тенденцията на спад в подкрепата за кабинета. Кабинетът събира 19% положителни оценки, 41% - отрицателни и 40% - неутрални. По данни на Алфа рисърч най-критични към работата на правителството са избиратели с пониски доходи, по-възрастното население и жителите на по-малките населени места, където безработицата традиционно е по-висока. Негативните нагласи към правителството се увеличават и сред представители на други социални групи, като: заетите в частния бизнес дребни и средни собственици, хората със свободни професии и представителите на средната класа в областните градове на страната.

ГЕРБ запазва подкрепата си сред избирателите, които отчитат подобрене в материалното състояние.

И през изминалото тримесечие песимизмът сред гражданите по отношение на икономическата ситуация в страната продължава да бъде изключително висок. Голяма част от българските граждани не очакват подобряване на икономиче-

ското положение, както в страната като цяло, така и в личен план. Проучването на Алфа рисърч показва, че 73% от анкетирания не виждат икономическо оживление, а 78% продължават да ограничават потреблението си.

По отношение на нагласите свързани с президентските избори все още не могат се правят генерални оценки и да се очертае някаква тенденция – главно поради това, че все още не са известни кандидатите на основни партии като ГЕРБ и БСП.

Проучването на Алфа рисърч показва, че едва 28% от анкетирания изразяват положителна оценка по отношение на възможността Бойко Борисов да се кандидатира за президент, докато 66% са на мнение, че той трябва да остане министър-председател. 33% разглеждат неговата кандидатура като начин за поемане на нови по-високи отговорности, но 60% квалифицират една такава стъпка като бягство от отговорностите на премиер в страната.

Меглена Кунева вече официално обяви своята кандидатура и на този етап изглежда ще бъде един от сериозните претенденти за президентския пост. Меглена Кунева влиза в кандидат-президентската кампания с относително висока подкрепа: 34% изразяват положително отношение, 46% заемат неутрална позиция, а 20% има негативна оценка за нея като личност и политик. Данните на Алфа рисърч сочат, че позитивните нагласи идват в значителна степен от симпатизанти на политически партии като БСП и ГЕРБ, и в по-малка степен - на Синята коалиция.

Лидерите на всички основни политически сили бележат по-голям или по-малък спад в доверието. Изключение в тази тенденция прави лидерът на БСП Станишев, който има лек ръст в личния си рейтинг - от 15% през февруари на 16% през юни. Това показва консолидиране на партията в навечерието на изборите.

Най-значим спад се наблюдава при Волен Сидеров, чиято подкрепа намалява от 10% на 6%. До голяма степен това се дължи на скандалното поведение на Сидеров по време на сблъсъците пред джамията в центъра на София.

Твърде нисък остава и рейтингът на Ахмед Доган – 4%, към когото от февруари насам нарастват критичните настроения сред избирателите на ДПС, свързано най-вече с действията на Касим Дал.

4. Основни изводи и прогнози

1. Политическата ситуация в страната ще става все по-динамична и напрегната с оглед приближаващите избори. Политическите партии вече се намират в предизборна кампания, въпреки че нейния официален старт ще започне през есента. Действията на Атака от последния месец дават индикации за възможни провокации в навечерието на изборите, което може да изостри допълнително отношенията между партиите и да се отрази на нагласите на гражданите и тяхната мотивация за подкрепа за една или друга партия. По всичко личи, че опозицията все повече ще засилва критиките си към управлението и вероятно до изборите ще бъдат внесени нови вотове на недоверие.

2. Продължаващата тенденция на спад в електоралната подкрепа за ГЕРБ прави предстоящите местни и президентски избори изключително важни за партията, тъй като до голяма степен ще покажат реалната подкрепа за управлението. Това обстоятелство прави партия ГЕРБ особено предпазлива по отношение на президентските избори. Номинацията на партията за президент ще стане ясна едва в началото на септември, което показва, че партията е изправена пред сериозна дилема при намирането на печеливша формула за участие в изборите.

Засега кандидатурата на ГЕРБ е плод на множество спекулации. Сред обсъжданите имена в публичното пространство е и това на премиера Бойко Борисов, което обаче не изглежда оправдано от вътрешнопартиен план. Мнозина окачествиха този вариант като бягство от политическа и управленска отговорност. В същото време кандидатурата на Борисов носи много рискове за ГЕРБ, тъй като победа на Борисов на изборите може да доведе до сътресения в партията и правителството, а евентуална загуба би отворила път за предсрочни парламентарни избори.

Ето защо вероятно ГЕРБ ще заложи на надпартийна кандидатура, което може би е най-добрата тактика, тъй като при евентуален неуспех ще бъдат минимизирани негативните ефекти върху партията от загубата.

3. Партиите от Синята коалиция влязоха в пряк сблъсък за вота на десните избиратели, което обаче не доведе до разгръщане на ефективна кампания. Номинацията на Румен Христов за кандидат-президент по-скоро раздели коалиционните партньори от СДС и ДСБ и едва ли ще доведе до обединяване на техните усилия за увеличаване на подкрепата за традиционната десница. Като цяло Румен Христов не се ползва с доверието и симпатиите, както сред избирателите на ДСБ, така и сред кръгове в СДС. Не случайно част от привържениците на СДС в София подкрепиха Светослав Малинов на кандидат-президентските избори. Напрежението между двете партии, което се засили по време на изборната кампания, на този етап изглежда преодоляно. Въпреки това обаче са възможни разногласия по повод определянето на кандидатурите на кметове в някои населени места в страната.

4. Скандалното поведение на Атака от изминалите месеци потвърди прогнозите, че партията ще проведе една агресивна предизборна кампания. Действията пред джамията в София противоречат на ос-

новни демократични ценности и накърняват основни граждански права. С приближаването на изборите не са изключени и други провокации от страна на партията.

Напускането на трима депутати от Атака може да бъде последвано и от други. Последните социологически проучвания показват, че Атака губи влияние. Разцепленията в редица регионални организации продължават и през последните месеци, като част от местните структури се присъединяват към други политически партии. Това може да доведе до слаби резултати за Атака на предстоящите местни избори.

Волен Сидеров също е с много ниска популярност и вероятно на президентските избори ще бъде далеч от резултата, който постигна преди пет години.

5. През последните месеци РЗС излезе от полезрението на общественото внимание, като до голяма степен това бе целенасочен ход от страна на партийното ръководство в опит за минимизиране на натрупаните негативи през последната година. С поведението си досега РЗС изгради публичен образ на партия, зад която стоят неясни икономически структури, които имат свой собствен дневен ред. Причина за това станаха съмненията за тясна обвързаност на партията с Алексей Петров. Всичко това доведе до значително намаляване на доверието и подкрепата за партията. Наближаващите избори са от важно значение за нейното бъдеще. Издигането на Атанас Семов за кандидат-президент е ход, с който партията прави опит да възвърне част от загубеното си доверие дотолкова, доколкото Семов е добър публичен оратор и би могъл да спечели симпатиите на определени слоеве избиратели.

6. Президентските избори са от изключително значение за БСП – важен тест за бъдещето на партията и нейното ръководство. След загубата на парламентарните избори през 2009 г., на идващите избори БСП има възможност да покаже,

че е партия, която отново може да получи доверието на избирателите.

Основната цел на БСП е ГЕРБ да не спечели президентските избори, поради което партията е готова на различни варианти в посока намиране на печелившата формула за реализирането на тази задача.

БСП са изправени пред сложната дилема дали да подкрепят Меглена Кунева или да излязат със свой кандидат-президент. Засега има аргументи и в двете посоки. Подкрепа за Кунева ще означава сигурен балотаж, на който може да се търси и по-широка подкрепа на базата на анти-ГЕРБ гласуване. Подкрепа за Кунева обаче ще доведе до критични реакции на вътрешнопартийните опоненти на Станишев и на твърдолинейните социалисти, които държат да бъде издигната кандидатура, свързана с левицата.

7. ДПС в момента решава вътрешнопартийни проблеми, свързани с действията, които предприема Касим Дал. През последния месец Дал обикаля провинцията и структурите на партията в опит да разбунтува членовете и симпатизантите

на движението срещу ръководството и лидера Доган. Това е изключително трудна задача, тъй като през последните години ДПС се превърна в клиентелна партия, изграждайки структури на икономическо влияние в отделните региони, чрез които контролира своя електорат.

За ДПС местните избори са от по-важно значение сравнение с президентските, ето защо партията ще насочи своите усилия именно там. Целта е да запази позициите си в местната власт, които имаше досега.

Подкрепата на ДПС може да се окаже решаваща при евентуален балотаж на президентските избори. Те са важни за партията дотолкова, доколкото тя може да влезе в разговори и да постигне договорки с други политически партии, като гарантира за себе си изгодна позиция с оглед бъдещо реструктуриране на партийната система в страната и формиране на нова управленска алтернатива в следващите две години до редовните парламентарни избори. Тази стратегия ДПС вече използва през 2001 г., когато подкрепи Първанов, а през 2005 г. заедно с БСП стяха в основата на тройната коалиция.

За редакторите:

Професор, доктор на философските науки Георги Карасимеонов е ръководител на катедра "Политология" в СУ "Св.Климент Охридски", директор на Института за политически и правни изследвания и главен редактор на списание "Политически изследвания". От 1991 до 1998 г. е бил председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Доктор по политология Милен Любенков е преподавател във катедрата по политология на СУ „Св.Климент Охридски“

Контакт: mlubenov@abv.bg

Издател

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България
Отговорен редактор:
Марк Майнардус, директор

Заявки

e-mail: office@fes.bg
Емилия Бургазлиева

Всички текстове са достъпни онлайн
www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.